

Posudek disertační práce

Autorka: Mgr. Alice Joudalová

Název disertační práce: Smuteční poezie Jana Campana Vodňanského

Oponentka: doc. PhDr. Hana Bočková, Dr.

Předkládaná disertační práce věnuje pozornost tématu, jež navzdory svému relativně úzkému vymezení může přinést podněty nejen pro nové hodnocení Campanovy tvorby, ale též pro poznání literatury, případně obecněji i kultury humanismu v českých zemích. Chci se připojit k autorčinu konstatování „dvojit“ podoby Jana Campana: obecnou známost jeho životních osudů, především díky Wintrovu románu, doprovází současně ne zcela uspokojivý zájem literární vědy o jeho spisovatelský odkaz. I z tohoto důvodu je třeba přivítat odbornou práci věnující se významné části jeho básnické tvorby. Kondolenční poezii je možné vnímat nejen jako jeden z frekventovaných typů příležitostné poezie (a její analýzu jako potřebný počín z hlediska literárněvědného), ale i jako průhled do soukromé sféry života dobové společnosti, jejího prožívání smutku i způsobu jeho demonstrace.

Předkládané sbírky Campanových smutečních veršů představují dostatečně bohatý materiál k analýze, poněkud nepřesně však působí formulace, že stranou pozornosti zůstávají básně „publikované v různých sbornících a dílech jeho kolegů, neboť mnohé z nich byly otištěny v některé ze jmenovaných Campanových sbírek“ (s. 9). Zjasnění této informace by bylo namístě, přestože lze předpokládat, že tyto skladby, ať už zařazené do sbírek, nebo ponechané stranou, ve svém souhrnu nemohly pozměnit celkový obraz Campanovy básnické tvorby. Krátký životopisný medailon považuji za funkční, především pro jeho soustředěnost na Campanovu tvůrčí činnost, která tak vytváří přirozený rámec jeho smuteční poezii.

V kapitole věnované teoretickým otázkám sleduje autorka kořeny a vývoj smuteční poezie, opírá se přitom o tradiční a významné rétorické práce a příručky, od antiky až po dobu humanismu, v potaz bere i texty domácí provenience. Sleduje hlediska členění i definování žánrů a jejich podtypů v jednotlivých pracích, přičemž pozornost věnuje především poetice Pontanově, zdůvodňuje však i svůj návrh typologie, opřený o výzkum materiálu a také teoretickou práci Jana Martínka. Z Pontanovy poetiky (s použitím práce Jany Kolářové) též čerpá široký okruh smuteční topiky, která jí posléze pomáhá charakterizovat Campanovu práci se „společnými motivy“.

V analýzách jednotlivých sbírek postupuje jednotně, vyniknou tak jejich specifčnosti (např. kompozice sbírky, tematické cykly) i společné rysy, jež pak vytvářejí základ pro charakterizování Campanovy smuteční poezie v jejím celku. Přihlíží i k otázkám týkajícím se versologie a poetiky (zde např. velmi citlivě zvažuje, zda časté užití figur založených na opakování hlásek lze považovat za projev manýrismu v latinské humanistické poezii). Je si vědoma jisté stereotypnosti smuteční poezie, dokáže však ocenit i inovativní postupy a zaznamenává i poměrně vzácnou reflexi autorových subjektivních pocitů.

Za přínosné považují zejména pasáže, věnující se Campanově práci s topikou. Ozřejmuje se tak kromě jiného způsob recepce antického světa a jeho kultury křesťanskou společností; skutečnost, že ústředním tématem je vnímání smrti, u obou odlišné, činí příslušné pasáže a uvedené příklady o to zajímavějšími (Bůh beroucí duši zemřelého k sobě a tělo ponechávající Parkám aj.). Autorka rozlišuje motivy tradiční, jež převzala už středověká literatura a staly se takřka její organickou součástí, a nové, vstupující až do rozvíjející se literatury humanistické a formující její podobu. Je to obsáhlý thesaurus motivů, parafrází a citací, velmi často nápaditě „naroubovaný“ na křesťanské kořeny, aniž by byl výsledný konstrukt považován v křesťanské kultuře za cizorodý. Upozorňuje na společné motivy stoiků, bible a patristiky, potvrzuje dobovou oblibu deuterokanonických knih (obdobné citace a parafráze nalezneme např. též v dobových šlechtických památkách i epigrafice). Pozornost věnovaná těmto zajímavým vztahům a vlivům není samoúčelná: pomáhá odhalit způsob, jakým humanistická společnost recipovala antický odkaz, jak ho uzpůsobovala svým potřebám, jakou roli hrál v životě vzdělanějších vrstev společnosti. V této souvislosti se samozřejmě nabízí též otázka, jaké obrysy (sociální, vzdělanostní) měl okruh recipientů této poezie.

Nabízejí se i další otázky: zřetel k událostem „velkých“ dějin nelze jistě u poezie, zaměřené primárně na privátní sféru, očekávat, nicméně např. básníkův odkaz, že muž se dožil „šťastného dne, kdy byl poražen Turek“ (s. 24; pozornost turecké otázky Campanus věnoval např. ve skladbě *Turcinorum tyrannorum ... descriptio*, s. 11), vede k úvaze, zda může být tato poezie též jistým zrcadlem dobové atmosféry; naznačuje to např. M. Kopecký v hodnocení Campanovy skladby věnované učeným mužům zemřelým roku 1599, v níž nalézá stopy obecných depresivních nálad (Český humanismus, s. 206).

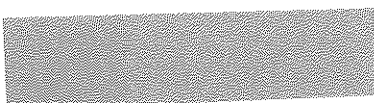
Tyto mé poznámky směřují však spíš mimo rámec práce, k možným dalším úvahám, podmíněným ovšem rozšířením zkoumaného materiálu: tak např. skutečnost, že Veleslavínovu smrt reflektovalo téměř 40 autorů, může vést ke zjištění, jakou pozici mezi nimi Campanus svou skladbou zaujal. Tím se však otvírá široký rámec smuteční poezie

obecně, což překračuje hranice této disertační práce; přesto se však domnívám, že Campanova smuteční poezie mohla být zřetelněji zasazena do dobového tvůrčího kontextu, na jeho pozadí mohl jasněji vyniknout její charakter, např. míra splynutí s dobovou praxí.

Práce je psána kultivovaným jazykem, chyby se vyskytují sporadicky, jen namátkou tu uvádím několik příkladů: kvantita ve slovech tematický, tematika, interpunkce mezi vedl. větami ve sluč. poměru, na s. 6 došlo k záměně titulu (Mistr Jan Campanus / Mistr Kampanus), na s. 21 v citaci Catullova verše náleží tvar „amemus“.

Domnívám se, práce splnila stanovené cíle, je přehledně koncipovaná a dospívá k jasně formulovaným zjištěním a závěrům. Doporučuji ji obhajobě.

Brno 13. 9. 2011

doc. PhDr. Hana Bočková, Dr.